

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתקכג

ערב שבת קודש
פרשת צו / שבת הגדול
ז' בניסן ה'תשע"ב

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ז' בניסן ה'תשע"ב - י"ד בניסן ה'תשע"ב

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ז' בניסן	הל' תפילין ומוזוזה וסי"ת פרק ה-ז.	הל' דעות פרק ו.	מ"ע טו. יח.
ש"ק	ח' בניסן	פרק ח-ג.	פרק ז.	מ"ע יז.
א'	ט' בניסן	הל' ציצית.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	הל' תלמוד תורה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע יד.
ב'	י' בניסן	הל' ברכות.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ב.	מ"ע יט.
ג'	י"א בניסן	הל' ברכות. פרק ד-ו.	פרק ג.	מ"ע יט.
ד'	י"ב בניסן	פרק ז-ט.	פרק ד.	מ"ע יט.
ה'	י"ג בניסן	פרק י-יא. הל' מילה.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ה.	מ"ע יט. רטו.
ו'	י"ד בניסן	פרק ב-ג. סדר תפלות כל השנה. נהגו העם.. ימלוך עלינו וכו'.	פרק ו.	מ"ע רטו. ספר משנה תורה סוף ספר אהבה: סדר תפלות כל השנה. נהגו העם.. ימלוך עלינו וכו'.

זמני השבוע*

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
7.23	6.58.9	1.17	12.46	9.37	6.39	5.41	5.19	4.30	ו', ז' בניסן
7.24	6.59.6	1.16	12.45	9.36	6.38	5.40	5.18	4.28	ש"ק, ח' בניסן
7.25	7.00.3	1.16	12.45	9.35	6.36	5.38	5.16	4.27	א', ט' בניסן
7.25	7.01.0	1.16	12.45	9.34	6.35	5.37	5.15	4.25	ב', י' בניסן
7.26	7.01.7	1.16	12.44	9.34	6.34	5.36	5.14	4.23	ג', י"א בניסן
7.27	7.02.3	1.16	12.44	9.33	6.32	5.34	5.12	4.22	ד', י"ב בניסן
7.27	7.03.0	1.15	12.44	9.32	6.31	5.33	5.11	4.20	ה', י"ג בניסן
7.28	7.03.7	1.15	12.43	9.31	6.30	5.32	5.09	4.19	ו', י"ד בניסן

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטיין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ
7:37	6:39	7:37	6:28	7:37	6:37	7:37	6:28	7:37	6:39
7:42	6:44	7:42	6:33	7:42	6:42	7:42	6:33	7:42	6:44

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il

המשכה ממקום נעלה ביותר להעלות את המטה ביותר

כל יהודי הוא כבן יחיד שנולד להורים זקנים לעת זקנתם, שלכן נמשך לו "מעדני מלך" מבחינת 'זקן' ו'עתיק יומין' • החידוש בקרבן פסח, שעם היותו מצוות עשה, הוא מגיע עד בחינת הכתר ובחינת ה'סובב', ומשם ממשיך זאת בכלים על-ידי עשייה חיובית • בפסח נעשה ה'ג'יור' של עם ישראל ויציאתם מהקליפה לקדושה, ולשם כך צריך המשכה נעלית ביותר • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ככבד (מקור הדם⁸, "הדם הוא הנפש"⁹), כך שישנו שלימות ציור ומצב האדם – שגם בזה נפעלת תוספת ברכה, מהמשכת התענוג ("מעדני מלך"). ומתגלה איך שכל יהודי הוא בן מלך¹⁰ (עד "מלך" עצמו¹¹) – בנו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, וכמו שכתוב¹² "וכל בניך לימודי הוי", שזה קאי על כל יהודי (שנכלל ב"בניך") – וכמבואר עניין "כל בניך גו" בדרושי חתונה של כ"ק מו"ח אדמו"ר¹³; ולהיותו "בן מלך" הרי הוא מקבל "מעדני מלך" בשלימות, שלימות התענוג. ויש להוסיף ולקשר זה עם המאמר הידוע של הבעל שם טוב¹⁴, שכל יהודי חשוב אצל הקב"ה כבן יחיד שנולד להורים זקנים לעת זקנתם –

א. בחודש ניסן, שמראה על "נסי נסים"¹, נסים אפילו בערך לנסים (על דרך הנפלאות דלעתיד לבוא..). [.] נמצאים כבר באור ל"עשתי עשר יום"² בחודש ניסן, ה"נשיא לבני אשר"², שענינו הוא – "והוא יתן מעדני מלך"³.

כל יהודי מתברך – עוד ברגעים האחרונים של הגלות – עם "מעדני מלך", עניין התענוג ("זיהי נועם"), ו"מעדני מלך"⁴ דווקא – שלימות התענוג⁵, בין בגשמיות ובין ברוחניות, כולל – "מעדני מלך" בעבודת ה', המשכת תענוג גם בסדר ושלימות העבודה של מלך ראשי-תיבות "מוח לב כבד"⁶, מוח שליט על הלב⁷, ואחר כך הרי זה נמשך

(8) ראה ע"ח שער המוחין (ש"כ) פ"ה.

(9) פ' ראה יב, כג.

(10) "כל ישראל בני מלכים הם" – שבת סז, א.

(11) "אתקריאו ישראל מלכים" – תקו"ז בהקדמה (א, ריש ע"ב).

(12) ישע"י נד, יג.

(13) ד"ה וכל בניך לימודי ה' תרפ"ט (סה"מ קונטרסים ח"א טז, ב ואילך).

(14) כתר שם טוב הוספות סי' קלג.

(1) ראה ברכות נוז, רע"א ובפרש"י וחדא"ג מהרש"א שם.

(2) נשא ז, עב.

(3) ויחי מט, כ.

(4) ולהעיר ש"מלך" בגימטריא צ'.

(5) ראה ברכת י"א ניסן תשמ"ז ס"א.

(6) ראה ניצוצי אורות וניצוצי זהר לזח"ב קנג, א. וש"נ.

(7) זח"ג רכד, סע"א. וראה תניא פ"ב (יז, רע"א). פי"ז (כג, א).

(8) פ"ל (לח, ב). פנ"א (עא, סע"א).

נסי", מורם לגבי הנהגתו הנסית הרגילה שלפני כן, הרי הוא עולה מעלה מעלה באופן של "נפלאות" שבתורה ("גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" 26), עד "נפלאות אראנו" ועוד יותר – "אראנו נפלאות", שישנו לימוד התורה באופן של ראייה²⁷, עד ראייה באלקות, בנותן התורה (והיו עיניך רואות את מוריד), וזה מביא את גילוי ה"נפלאות" בתורה.

* * *

ב. [.] יש לבאר גם כן תוכן עניין קרבן פסח:
קרבן פסח נשתנה מכל הקרבנות²⁸, "שלא בא מתחילתו אלא לאכילה"²⁹, והיינו, שבכל הקרבנות מצות האכילה היא מצוה נוספת על עיקר הקרבן, ואילו בקרבן פסח, כל הקרבן הוא בשביל אכילת הפסח.

ולכאורה: הרי ענינו של קרבן הוא קירוב הכוחות והחושים לאלקות³⁰, ובפרט קרבן פסח, שהקרבנות היתה בזמן התחלת הגירות של בני ישראל, שהוא עניין נעלה ביותר [כנ"ל . . במעלת עניין הגירות, שהוא למעלה מכל שאר העניינים] – ואיך אפשר שעיקר ענינו של קרבן פסח יהיה אכילה דווקא, שהיא אחד העניינים שבהם שווה אדם לבהמה?³¹

והביאור בזה – שהיא הנותנת:

כיון שקרבן פסח הוא מהמצוות ש"ישנן לפני הדיבור"³², דהיינו שניתנו קודם מתן תורה, ועל ידי זה הוצרכו להתחיל לפעול את כללות עניין הגירות והיציאה מקליפה לקדושה, ולא באופן של "כי ברח גו" (בריחה והסתלקות מהמטה), אלא באופן של זיכוך המטה גופא – לכן צריך להיות בו עניין של אכילה, שבזה שווה אדם לבהמה, ומזה גופא – לעשות קרבן, קירוב לאלקות.

26 תהלים קיט, יח. וראה שער האמונה פ"ס.

27 ראה לקו"ת צו יז, ב: "וזהו פי' אראנו נפלאות, אראנו דייקא בבחי' ראי' ממש .. שהשגתו (דהאריז"ל) הי' בבחי' ראי' כו"ל.

וראה גם שער האמונה שם.

28 ראה גם לקו"ש ח"ג ס"ע 870 (מהתוועדות זו).

29 פסחים עו, ב (במשנה).

30 ראה תו"מ סה"מ תשרי ריש ע' קסד. וש"נ.

31 חגיגה טז, א.

32 יבמות ה, ב.

שלכאורה, לא מובן המשל של "הורים זקנים לעת זקנותם" על הקב"ה, ובלשון חז"ל¹⁵: "מי איכא זיקנא קמיה"?!

ויש לומר, על-פי הידוע ש"זקן" קשור עם (חכמה¹⁶, עד עם) עתיק (יומין)¹⁷, כיון שעתיק הוא מלשון זקן (כמו שכתוב¹⁸ "ועתיק יומין יתיב גו")¹⁹, פנימיות הכתר, עד עם פנימיות עתיק, עצמות התענוג (בחינת אחד עשר, חד ולא בחושבן)²⁰; ויש לומר שהמשל הנ"ל (שיהודי הוא בן יחיד שנולד להורים זקנים כו') מרמז איך שיהודי קשור עם בחינת זקן (עתיק) שלמעלה, שהוא דבר אחד עם עצמות ומהות²¹ – ישראל וקודשא-בריך-הוא כולא חד²². ולכן נמשך (לבן מלך) "מעדני מלך"²³ – עצמות התענוג (עתיק).

ובפרט על-ידי זה שבניישראל הוסיפו בלימוד התורה בכלל, כולל ובמיוחד – לימוד פנימיות התורה, שעל-ידי זה נעשה המשכת גילוי "עצמות עתיק"²⁴ בבניישראל.

ובטח שימשיכו להוסיף בלימוד התורה ובפרט פנימיות התורה – וגם בקיום המצות בהידור – באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, ובזה גופא – מוסיפים עוד ועוד, "ילכו מחיל אל חיל"²⁵, שמבלי הבט על ההנהגה עד עתה באופן של "נס", ו"ארים

15 יבמות טז, ב.

16 כמאחז"ל (קידושין לב, ב) "זקן זה שקנה חכמה".

17 ופנימיות אבא פנימיות עתיק (נסמן בקונטרס לימוד ההסידות עמוד 6) – ראה מקומות שבהערה 123. ד"ה ואברהם זקן תרנ"ד. ועוד.

18 דניאל ז, ט (וראה במפרשים שם).

19 ראה ד"ה ויעמוד העם תרנ"ח (ע' קצ ואילך). המשך תער"ב ח"ג ע' א'שסח ואילך. וראה המשך תרס"ו ע' רלד"ה. ועוד. ובד"ה ויעמוד שם: זקנתי הוא בחי' עתיק, דעתיק הוא ל' זקנה .. וענין הזקנה למעלה הלא ארו"ל ומי איכא זקנה קמי' קוב"ה להיות שאינו בגדר זמן וממילא אינו שייך שם ענין הזקנה. אלא הכוונה דזקנה מורה על הקדמות, והיינו דלהיות שבחי' עתיק כו'.

20 המשך תרס"ו שם.

21 ומרומז גם בהלשון "בן יחיד", בחי' אחד עשר, חד ולא בחושבן (ראה הערה 28).

22 ראה זח"ג עג, א.

23 ולהעיר גם שפנימיות עתיק הוא מלכות דא"ס (המשך תרס"ו שם).

24 כ"ה בהמשך תרס"ו שם.

25 לשון הכתוב 'תהלים פד, ח.

וכפי שנתבאר לעיל, תכלית הכוונה ביציאת מצרים היא – להמשיך מבחינת "בכבודו ובעצמו" למטה, לא באופן ש"כי ברח גו", אלא בכלים דווקא.

ד. וכשם שהיה ביציאת מצרים, כן הוא גם ביציאת מצרים שבכל יום ויום, שצריכים להמשיך ממדריגת "וישכם לכן בבוקר"³⁹ עד למדריגה הכי תחתונה.

ובפרט בשנים האחרונות, אשר – כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴⁰ – "הנה זה עומד אחר כתלנו"⁴¹, והנה הנה הוא בא מיד (אָט אָט קומט ער שוין

ג. על-פי זה³³ יובן פרט נוסף במצות קרבן פסח – שהוא אחד מב' מצוות עשה שיש בהם כרת (שהרי מלבד ב' מצוות אלו, לא מצינו כרת אלא במצות לא-תעשה ולא במצות-עשה), מצות מילה ומצות קרבן פסח³⁴, שעליהם נאמר³⁵ ב' פעמים "בדמיך חיי"³⁶, ועליהם היתה היציאה ממצרים (עניין הגירות):

החילוק בין מצות עשה למצות לא תעשה הוא – שמצות עשה מגיעות באור הממלא בלבד, אבל לא באור הסובב, כי אור הסובב, להיותו למעלה מעולמות, אינו נתפס על-ידי עשיית כלים, אלא על-ידי לא-תעשה ושלילה בלבד (כידוע³⁷). ולכן

בשאר המצוות המשכת אור הסובב היא על-ידי עניין של לא-תעשה ושלילה דווקא, ואילו במילה ופסח ממשיכים אור הסובב על-ידי עניין חיובי

באלד"), ואז יקויים "ישקני מנשיקות פיהו", "לבאר להם סוד טעמיה ומסתר צפונותיה"⁴², שהוא עניין טעמי תורה שיתגלו לעתיד, עוד יותר מאשר בשעת מתן-תורה (שאז היה רק גילוי נגלה דתורה, ועתה יתגלה גם פנימיות התורה) – הרי בודאי שצריכה להיות עתה ההמשכה עד למטה, הפצת המעיינות גם ב"חוצה", עד "חוצה" ממש. וכן הוא הסדר בליל הפסח – שהתחלה היא בכוס ראשון, שהוא עניין גדלות שני דאבא (כנ"ל..), השייך לבחינת בן חכם שבעולם האצילות; ומיד לאחר זה בא כוס שני, שעניינו (לא עולם הבריאה או עולם היצירה, אלא) בחינת בן רשע שבעולם העשייה דווקא, כמבואר בפריעץ-חיים⁴³. ונמצא, שדווקא מבחינת גדלות שני דאבא, בן חכם שבאצילות – ממשיכים לבחינת בן רשע שבעולם העשייה, וכמבואר בפריעץ-חיים שם,

בכל מצות-עשה לא מצינו כרת – אותיות כתר³⁸, בחינת אור הסובב שלמעלה מהשתלשלות, כי אי אפשר להיות המשכת הכתר כי אם רק על-ידי שלילה, לא תעשה.

אמנם, מצוות פסח ומילה – כיון שניתנו "לפני הדיבור"³², ועניינם הוא לפעול את עניין הגירות, שהוא כללות עניין היציאה מהקליפה לקדושה, הרי הן מגיעות בבחינת "בכבודו ובעצמו" שלמעלה מהשתלשלות, ולכן יש בהם כרת. וזהו החידוש במצוות אלו לגבי שאר המצוות שיש בהם כרת – שבשאר המצוות המשכת אור הסובב היא על-ידי עניין של לא-תעשה ושלילה דווקא, ואילו במילה ופסח ממשיכים אור הסובב, בחינת הכתר, על-ידי עניין חיובי – עשיית כלים.

(33) תוכן סעיף זה – נדפס בלקו"ש שם ע' 834 הערה 23.

(34) משנה כריתות בתחלתה. וראה לקו"ש ח"ז ע' 129. וש"נ.

(35) יחזקאל טז, ז.

(36) כריתות ט, א ובפרש"י. שמו"ר פי"ז, ג. וראה מכילתא ופרש"י בא יב, ו.

(37) ראה תו"מ ח"ג ע' 179. וש"נ.

(38) מאו"א כ, טו. וראה תו"א יתרו בהוספות קט, א. אוה"ת יתרו ע' תתס. ובכ"מ.

(39) ויצא לב, א.

(40) ראה סה"ש תרצ"ט ע' 316. תש"א ע' 81. ועוד.

(41) שה"ש ב, ט.

(42) שם א, ב ובפרש"י.

(43) שער ההמ"צ פ"ז.

"למה אצילות סמוך לעשייה, לפי שעשייה צריכה אור גדול . . . לכן המשיך לו מלמעלה מן אצילות".
 וזהו תוכן התשובה שמושיבים לבן הרשע⁴⁴:
 "אילו היה שם לא היה נגאל" – שם דווקא, קודם מתן־תורה⁴⁵, אבל עתה, לאחר מתן־תורה – יהיה גם הוא נגאל.
 וטעם הדבר – כי ישראל ראשי־תיבות "יש ששים ריבוא אותיות לתורה"⁴⁶, ולכן, כשם שחסרון אות אחת בספר־תורה הוא פסול בכל הספר תורה

(בכל אותיותיו)⁴⁷ – כן הוא גם בישראל, שאם אחד מישראל, יהיה מי שיהיה, יישאר ח"ו בגלות, נוגע הדבר גם לדרגות היותר נעלות, ולכן בהכרח שכל אחד ואחד מישראל יהיה נגאל.
 וזהו טעם ההכרח לעבודת הפצת המעיינות עד ל"חוצה" התחתון ביותר [...].

(קטעים מברכת כ"ק אדמו"ר לאנ"ש שיחיו שבירכו אותו אור לי"א ניסן ה'תנש"א, ומהתועדות אחרון של־פסח ה'תשכ"א. התועודות תנש"א כרך ג' עמ' 37:39 – מוגה; תורת מנחם כרך ל, עמ' 262:264 – בלתי מוגה)

מכילתא בא יג, ח. הגש"פ פייסקא "רשע מה הוא אומר".
 (45) ראה גם לקו"ש חי"א ע' 2. וש"נ.
 (46) מגלה עמוקות אופן קפו.

(47) ראה זח"ג עא, א. תקו"ז תכ"ה. שו"ת נוב"י מהד"ת או"ח סק"ט. אבנ"ז יו"ד ח"ב סשע"א.

(44) מכילתא בא יג, ח. הגש"פ פייסקא "רשע מה הוא אומר".
 (45) ראה גם לקו"ש חי"א ע' 2. וש"נ.
 (46) מגלה עמוקות אופן קפו.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

ברגע אחד עוברים מגלות לגאולה

מיד כפשוטו

למרות שביאת משיח צדקנו היתה יכולה להיות ברגע שלאחרי החורבן, הרי מובן, שכאשר נמצאים בסוף זמן הגלות, בעקבתא דמשיחא, בדור שהוא בבחינת "מאסף לכל המחנות" ביחס לכל הדורות – הרי זה זמן מסוגל ומוכשר ביותר לביאת משיח צדקנו.

ועל-פי זה מובן שכאשר יהודי מתבונן בעובדה שהוא נמצא בתקופה דעקבתא דמשיחא – הרי התבוננות זו פועלת עליו להוסיף בכל העניינים הקשורים עם ביאת משיח צדקנו, שזוהי כללות העבודה דקיום התורה ומצוותיה.

וכאשר יהודי מוסיף בעבודתו הפרטית, ועד שפועל את הגאולה הפרטית שלו – הנה על-ידי זה נפעלת הגאולה הכללית דכללות ישראל, כמבואר באגרת-הקודש (ס"ד) שהגאולה הפרטית דכל אחד ואחד מישראל קשורה עם הגאולה הכללית דכללות ישראל.

ובעצם – מפורש הדבר בגמרא (סנהדרין צח,א): "אימת אתי משיח . . . היום אם בקולו תשמעו", היינו, שעל-ידי כללות עניין "בקולו תשמעו" (קיום התורה ומצוות על-ידי כל אחד ואחד מישראל) זוכים לביאת משיח צדקנו.

וכאשר יהודי שואל: כיצד מדברים עמו אודות פעולות הקשורות לביאת משיח צדקנו – הרי ביחס לעניין זה הוא "תינוק קטן" בלבד, כי זה עתה התחילו לדבר עמו אודות ביאת משיח צדקנו!?

הנה על זה אומרים לו – היות שנמצאים אנו בתקופה דביאת משיח ("מ'געפינט זיך אין משיח'ס צייטן") [וכדיוק המפרשים אודות לשון הגמרא "עקבות משיחא", ולא "עקבות הגלות", היינו, למרות שמדברים אודות סוף זמן הגלות, נקראת תקופה זו בשם "עקבתא משיחא"] – הרי כל העניינים נעשים באופן שלמעלה ממדידה והגבלה לגמרי, ולכן, מדברים עמו אודות ביאת משיח צדקנו (למרות היותו "תינוק קטן" בעניין זה).

וכמוכן שהמעבר מגלות לגאולה נעשה ברגע אחד – שהרי אמרו חז"ל בנוגע לגאולת ויציאת מצרים, שכאשר "הגיע הקץ לא עיכבן המקום אפילו כהרף עין", ומאחר שעניין זה מובא בפירוש רש"י על התורה (בא יב,מא), מובן שהפירוש בדבר הוא כפשוטו – שהגאולה היתה תיכף ומיד, ולא היו צריכים להמתין אפילו "כהרף עין" (משך זמן הכי קטן)!

וכללות עניין הגאולה שייך לכל אחד ואחד מישראל – כמדובר כמה פעמים שהיות והגאולה העתידה תהיה "כימי צאתך מארץ מצרים", הנה כשם שהגאולה דיציאת מצרים היתה בנוגע לכל בני-ישראל ממש, ועד שאפילו יהודי אחד לא נשאר בגלות מצרים, כמו כן יהיה בגאולה העתידה (כאשר "אראנו נפלאות"), שאפילו יהודי אחד לא ישאר בגלות...

אבל בעניין זה גופא – צריכים להשתדל שהדבר ייעשה בזריזות, ויפה שעה אחת קודם, היינו, לא רק "שעה" הכוללת ששים דקות, אלא "שעה" מלשון הפנה ("א קער"), שעניין זה נעשה בחלק הכי קטן שבעניין הזמן.

(משיחת אחרון-של-פסח ה'תשמ"ב; התוועדות ה'תשמ"ב, כרך ג, עמ' 1289-1288 – בלתי מוגה)

'אשרי העומדים על סודך'

מה שאל ה'פני מנחם' ביחידות ומה השיב לו הרבי? • הרבי מסביר מדוע הוא מרבה ב'מראי מקומות' ו'מפתחות' • כשהרב הליטאי ציטט את אשר שמע בהתוועדות עם הרבי, במחקרו התורני • דברי כ"ק האדמו"ר מוויז'ניץ זצ"ל בביקורו בערד, ומדוע נוכחות החסידות בבני ברק חשובה כל-כך • דחיית הטענות על ההכרח והתועלת בציון 'יובלות' שנים * לרגל היום הבהיר י"א ניסן

כמענה לשאלה, מסביר הרבי את הטעם שהוא מרבה בכתיבת וציון מראי מקומות, וכן מעודד עריכת מפתחות לספרים:

המנ[ראי] מ[קומות] – מעורר ע[ל] כ[ל] פ[נים] אחדים מהשומעים לראות בפנים, ובמילא לומדים דברים נוספים. ואפילו בשביל א[חד] = שיעיין בפנים כדאי הציון. וזהו גם א[חד] הטעמים שמרבים במ[ראי] מ[קומות] (ובמפתחות [= לספרים]) בזמן שנתרבה החושך וכו'.

וע[ל] ד[רך] המבצעים [= עשרת מבצעי המצוות שנבחרו מכלל תרי"ג המצוות, בעת שנתרבה החושך, לעודד כמה וכמה מבני ישראל שיקיימו מצוות אלן].

נוסף על דעירובין כ"א ס[וף] ע[מוד] ב. נד, ס[וף] ע[מוד] ב'. [= במקומות אלו הגמרא משבחת את מעלת ה'סימנים' לתורה ('מפתחות' ו'מראי מקומות')].

תנא דמסייע לך

הרב חיים דובער גולבסקי, רב ליטאי חשוב, דיין בבית דין ומחבר הספר 'ממקור ישראל', פרסם מאמרים תורניים רבים, בין השאר בקובץ יגדיל תורה נייריורק, שהופיע מטעם מזכירות הרבי [בחבורת לט (כסלו טבת תשמ"א) עמ' קפג]

חלוקה לפי אופן ה'עבודה'

באחת היחידויות שהיו לגה"צ רבי פינחס מנחם אלטר, לימים האדמו"ר בעל 'פני מנחם' מגור, אצל הרבי, פנה ושאל: מדוע בלימוד התניא לפי החלוקה היומית (ב'מורה שיעור') יש כמה וכמה ימים שבהם לומדים את אותם שיעורים בשנה פשוטה ובשנה מעוברת, ואחר-כך – ברוב השנה – השיעורים חלוקים? – תשובת הרבי היתה:

כשם שבקריאת התורה יש הבדל בין שנה פשוטה (שבה קוראים שתי פרשיות מחוברות) לשנה מעוברת (שבה קוראים כל פרשה בפני עצמה) – וטעם הדבר כי יש הבדל בין עבודת ה' בשנה פשוטה לעבודת ה' בשנה מעוברת – כך גם השינויים בחלוקת הלימוד היומי בתניא [הרבי הדגיש שאין זה מפני ששנה מעוברת ארוכה יותר וזו (שנה פשוטה) קצרה יותר].

תוכן דברים אלה סיפר ה'פני מנחם' להרה"ג הרה"ח ר' יעקב מנדלסון שליט"א, רב קהילת חב"ד בערד.

תוספת אור כנגד החושך

בפתק נדיר שכתב הרבי בכתב-יד קודשו

באותה הזדמנות אמר להרה"ג הרה"ח ר' יעקב מנדלסון שליט"א:

סבורני שחסידי חב"ד בערד צריכים לפתוח בית ספר לבנות ברוח 'בית יעקב', כדי לדאוג לבנות תושבי העיר, שיתחנכו ברוח ישראל סבא על טהרת הקודש.

בתום דבריו הוציא מכיסו 600 ש"ח ואמר: הא לכם, זו השתתפותי להתחלת העניין (גרשם מפי הר"י מנדלסון שליט"א).

בניו ממלאי מקומו שליט"א זכו להיות בחצר הרבי. הרה"צ ר' ישראל שליט"א זכה לשהות ב'יחידות' בשנת תשד"מ, ונקודות מיחידות זו התפרסמו ב'רישומה של שנה' תשד"מ (עמ' 123). כמו כן היה אף במעמד חלוקת השטרות לצדקה.

הרה"צ ר' מנחם מענדל נכח בהתוועדות שלמה של הרבי. זה היה בצעירותו, בעת ששהה בארצות הברית, והחליט לבוא ולראות מקרוב את עבודת הקודש של הרבי, ואכן נכח בהתוועדות פורים תשל"ט והביע לאחר מכן את התפעלותו מהמעמד המיוחד (שמעתי בשעתו מהרה"ח ר' יוסף גרינברג ז"ל, שהיה תושב שיכון ויז'ניץ ושהה באותה עת בחצרות קדשנו לרגל שמחת נישואי בתו. הוא פגש אותו אז, והרמ"מ שליט"א הביע לפניו את התפעלותו).

יצויין כי בהזדמנות אחת (תורת מנחם – מנחם ציון' כרך ב' עמ' 352) כשהזכירו לפני הרבי את דרכה של ויז'ניץ בעבודת ה' מתוך שמחה, התבטא הרבי שהעובדה שוויז'ניץ נמצאת בבני ברק, היא דבר המתבקש, מכיוון שמחזירה וממשיכה את עניין השמחה במקום שיש שם כאלה שהנהגתם בקו של עצבות...

כמו כן העלה על נס את דרך אהבת ישראל, שחסידות ויז'ניץ שמה עליה דגש רב על כך.

במה מעוניין יצר טוב יותר?

בגיליון 'בית חיינו' גיליון יט (של התלמידים השלוחים לישיבת תו"ת), שהופיע בעש"ק פ' ויקהל פקודי שנה זו, נחשף כתב-יד קודשו של הרבי בנושא ציון שנת ה'150 להילולת אדמו"ר הזקן (נושא שהקדשנו לו השנה כמה רשימות,

קצ אודות "ציצית ששורין קטנים", ושוב בחוברת סז עמ' שסא אודות "דג אסטערייא אם יש לו קשקשים").

והנה, בביטאון התורני 'בית יצחק', מטעם תלמידי ישיבת רבנו יצחק אלחנן, שהופיע בשנים תשמ"א-תשמ"ב, חוברת טו, התפרסמו דברי תורתו (ממקור ישראל חלק שני, בעמ' 41-61), ובין דבריו (שם בעמ' 54-53) הוא כותב:

"לפני זמן הייתי בהתוועדות של מרן האדמו"ר שליט"א מליובאביץ, בזמן שיצא בקול חוצב להבות אש, שגם בנות צריכות להדליק נר שבת קודש. והאדמו"ר שליט"א אמר בפירוש שהאם חייבת לחנך את בתה הקטנה וכו', ומדבריו משמע שהדלקת נר זוהי מצוה המוטלת על האשה, וברור שהאם חייבת לחנך את בתה. ואפשר שלפי דבריו גם אבות העולם בעל מגן אברהם ואדמו"ר הזקן, שפוסקים שאין האם חייבת לחנך את בניה, עיין בשולחן ערוך הרב בהלכות סוכה שם בסימן תר"מ – מכל מקום מודים הם שהאם חייבת לחנך את בתה בכו' וחלה והדלקת הנר, ואלו דברי טעם...

"אולם לשיטת רש"י בריש חגיגה ותוספות בעירובין והתרומת הדשן ובעל אליהו רבה ובעל אורח מישור וכל גדולי הדורות שסוברים שהאם חייבת לחנך את בניה הקטנים אין שום ספק שהעיקר כהאדמו"ר שליט"א, שמצוה מיוחדת לאם לחנך את בתה במצוות השייכות לנשים, וכבר כתוב במשלי הרבה על האם שמלמדת חכמה לבניה. והכתוב אומר בפירוש ואל תטוש תורת אמן. וברור שאין מכאן שום קושיא למאן דאמר שהאם פטורה לחנך את בניה הקטנים".

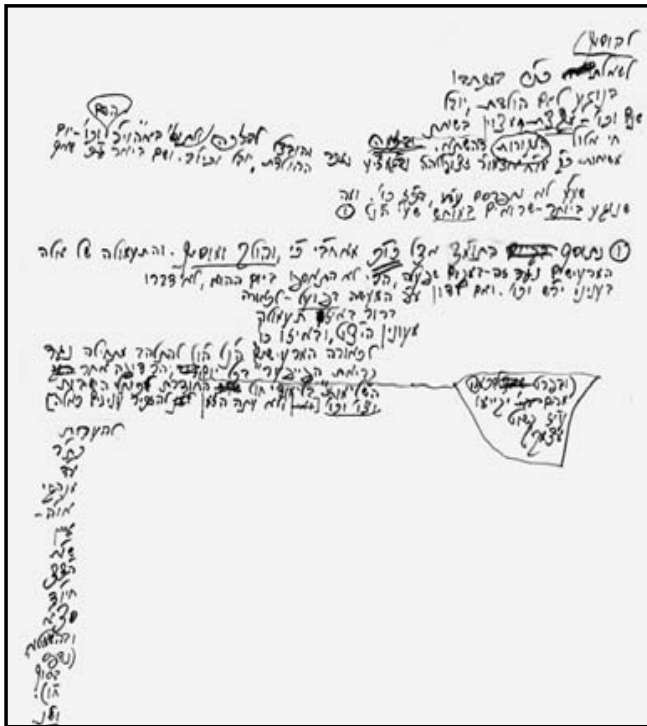
השתתפות האדמו"ר בפעילות חב"ד

באחד מביקוריו של האדמו"ר הרה"צ מוויז'ניץ, רבי משה יהושע הגר זצ"ל (שנלב"ע בכ' אדר השתא) בערד, התבטא בהתפעלות על עבודתו בקודש של הרבי ומסירות נפשו למען עם ישראל. אולם בד בבד השמיע 'טענה' כלפי חסידי חב"ד: מדוע החסידים לא דואגים יותר לבריאותו של הרבי ואינם משגיחים על אכילתו ושנתו כדבעי!

ומה שנוגע ביותר – שרואים במוחש שעל [ל] י[די] ה[נזכר] ל[עיל] – התעמולה וההתעוררות על דבר שנת המאה וחמישים] נתוסף בת[ורה] ומצ[ויותיה] אצל כ[מה] וכ[מה] מאח[ינו] ב[ני] י[שראל] כ[ן] י[רבנו], והולך ומוסיף. והתעמולה של אלה המרעישים נגד זה – במקום שפעלה, הרי לא התאספו ביום ההוא [=ח"י אלול או כ"ד טבת], לא דברו בעניני יר[את] ש[מים] וכו', ואם לדון על [ל] פ[י] המעשה בפועל – לכאורה ברור באיזו תעמולה מעונין היצ[ר] ט[וב], ובאיזו כו' [=היצר הרע]. לכאורה המרעישים הנ"ל [=נגד ציון היובלות] ה[וה] ל[יה] להתלהב מתחילה נגד קריאת ה"פייפער" [=עיתונים] בכל יום, ובפרט שכמה מהם יקימו עלידי זה קשוט עצמך). הרדיפה אחר ה"שלימות" בלימודי חול החודרת לכותלי הישיבות וכו' וכו' [ולא עתה הזמן להזכיר ענינים כאלה]. להערת כת"ר ע[ל] ד[בר] מנהגי און[מות] הע[ולם] – עיין שו"ת הצ[מח] צ[דק] ח[לק] ינ[רה] ד[עה] ס[ימן] צא ובהשמטות [נדפס בסוף ח[לק]] ו[ו]. וש[ם] נ[סמן].

בגיליונות תקיב"ד). יצויין כי תוכן המענה נאמר גם בהתוועדות, אבל עם זאת יש ב'נותן טעם' לצטט גם את מכתב ה'טענות' של אחד מחשובי הרבנים, אליו הופנה המענה. הוא כתב לרבי: "שמעתי וראיתי בעיתונים כי כבודקדושתו הכריז לחוג השנה כשנת היובל של 150 שנה ליום פטירתו של הגאון'הקדוש אור עולם אדמו"ר הזקן בעל התניא זצ"ל זי"ע ועל כל ישראל אמן. "בוודאי צריכים לזכור התורות והשיחות והעובדות מרבינו הזקן, ועל זה נאמר זכר צדיק לברכה, כלומר המזכיר זוכה גם כן לברכות, אבל לאו דווקא בשנת היובל של 150. "מעולם לא שמעתי שאצל החסידים מכל הענפים מתלמידי הבעש"ט ז"ל יחוגו שנת היובל, ומדוע לא התנהגו כן הצדיקים הקודמים? וגם כפי מיעוט ידיעתי לא שמעתי ולא ראיתי שנשיאי חב"ד לדורותיהם יחוגו ויציינו שנת היובל ליום פטירת הבעש"ט או המגיד הגדול או בעל התניא. רק ערכו יומא דהילולא בכל שנה ושנה, אבל לא ציון של סכום שנים, והנני רואה בזה התחקות למנהגי המודרנים שמקורם במנהגי הגויים.

"ובודאי יש לכבוד תורתו הנעלה טעמים ונימוקים ומקורים לזה אשר נעלמו ממני, בכך מאד אבקש מכבוד הדרת גאונו אם יאפשר להודיעני בכדי להסיר החששות מלבי, כי כ"ק מכירני שאין אני בא חסוֹשֵׁלוֹם לקנטר רק בבחינת ילמדני רבינו". וכך השיב לו רבינו (ראו צילום): לשאלת כ[בוד] ת[ו]ר[תו] במכתבו בנוגע ליום הולדת, יובל שנים וכו' – מקצת המקורות מצוין בשיחת ח"י אלול דהשתא. ובכמה משיחות כ"ק אדמו"ר צוקוללה" נבג"מ זי"ע נזכר והובדל לברכה ולתוס[פת] באה[בת] ויר[את] השם וכו' – יום ההולדת, יובל וכינ[צא] ב[זה]. ושם ביאר ג[ם] כ[ן] שאף שע[ד] ע[תה] לא נתפרסם ע[ל] ד[בר] ז[ה] בכל [זאת] כו' [=הגיע עתה הזמן לנוהג כזה].

פרשת צו

והרים את הדשן... ושמנו אצל המזבח... והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה
(ו,ג-ד)

פעם נאמר כאן "והרים את הדשן" ופעם נאמר "והוציא את הדשן". יש כאן רמז לשני סוגים של 'דשן' בעבודת ה', שאחד מהם יש להרים ואת השני להוציא. דשן בכלל הוא פסולת, ובעבודת-ה' הוא רומז למרירות ולעצבות שאדם מרגיש על שפלות מצבו. תחושות אלה הן בבחינת פסולת, שכן בדרך-כלל צריך לעבוד את ה' מתוך שמחה דווקא. אלא שיש הבדל בין מרירות לעצבות: "והרים את הדשן" – נאמר על המרירות. במידה זו יש גם חלק טוב, שהרי היא מביאה בסופו של דבר לשמחה עצומה, ויש לנצלה למען העניין החיובי שבה. "והוציא את הדשן" – נאמר על העצבות. מידה זו אינה מביאה שום תועלת בעבודת-ה', ולא עוד אלא שהיא "אסקופה הנדרסת לכל מיני רע"; ויש להוציאה ולבערה מקרבנו.

(סידור עם דא"ח עמ' לא)

אש תמיד (ו,ו)

אש שנאמר בה תמיד, היא שמדליקין בה את הנרות... אף היא מעל מזבח החיצון תוקד (רש"י)

"מזבח החיצון" – רומז לעבודת האדם עם זולתו, הנמצא ב'חוץ'. "הדלקת המנורה" – רומזת ללימוד התורה, כנאמר (משלי ו), "ותורה אור". כאן טמון רמז נפלא: העובדה שהדלקת נרות המנורה נעשתה דווקא מאש שעל-גבי מזבח החיצון, מלמדת שהדרך ליכות לאור התורה (הדלקת המנורה) היא דווקא כאשר האדם אינו מסתפק בעבודתו עם עצמו אלא מתעסק גם בטובת הזולת – "מזבח החיצון".

(ליקוטי שיחות, כרך יז, עמ' 56)

זה קרבן אהרון ובניו... מחציתה בבוקר ומחציתה בערב (ו,יג)

הכוהן הגדול הוא ה'יחידה הכללית' של עם-ישראל. המשמעות הרוחנית של "קרבן אהרון ובניו" (חבית כוהן גדול) בעבודת האדם היא, החדרת עוצמת ה'יחידה' שבנפש לתוך פרטי העבודה במשך המעט-לעת, "בבוקר ובערב". הדבר בא לידי ביטוי בכך, שמיד לאחר פרשת מנחת חביתין (עניין ה'יחידה') באים דיני הקרבנות הפרטיים – חטאת, אשם ושלמים.

(משיחת תענית-אסתר תשמ"ו. תורת מנחם תשמ"ו כרך ב, עמ' 700)

הלכות ומנהגי חב"ד

יום שלישי

היום הבהיר י"א בניסן

יום הולדת את כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו ביום ו' ערב־שבת־קודש בשנת תרס"ב, דור שביעי לנשיאי חב"ד (משנת תש"י ואילך). קבלת הנשיאות בשלמות מיו"ד שבת תשי"א).

היום מתחילים לומר את מזמור קי"א. אחר־כך אומר כל אחד את המזמור המתאים לפי מספר שנתו.

יום חמישי

י"ג בניסן

יום ההסתלקות־הילולא של כ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק' נ"ע, דור שלישי לנשיאי חב"ד (ביום ג' בסיוון תקפ"ח - קבלת הנשיאות בגלוי). נסתלק בשנת תרכ"ו, ומנוחתו כבוד בליובאוויטש. יום התחלת הנשיאות של בנו הצעיר, כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע.

כל אחד ואחת, אנשים נשים וטף, ינצלו 'עצונ' זו, כדי: א) ללמוד פרקי משנה (על־כל־פנים פרק אחד, המתחיל באות אחת) של שמו הקדוש. ב) להוסיף בלימוד תורתו של בעל הילולא. ג) להוסיף בעבודת התפילה. ד) להוסיף בנתינת צדקה, ומה טוב - לעניין השייך לעבודתו המיוחדת של בעל הילולא או למוסדות העוסקים בעבודתו, ובעבודת רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו. ה) לקיים התוועדות של שמחה, בה יקבלו עליהם הנאספים החלטות טובות בענייני תורה ומצוות.

נשיא: היום אומרים את פרשת "זאת חנוכת

שבת־קודש פרשת צו

ח' בניסן, שבת הגדול

שבת הגדול - לפי שנעשה בו נס גדול... 'למכה מצרים בכוריהם'. וקבעו נס זה לזיכרון לדורות בשבת וקראוהו 'שבת הגדול' מפני שהיתה בו 'התחלת הגאולה והניסים'.

השמחה בשבת זו, וכל ענייניה: ההכנה לפסח כמו לימוד הלכות הפסח, הכנת הילדים ל'ליל הסדר', שידעו את ארבע הקושיות ושאר ענייני הסדר, וכן ההכנה לנתינת מעות חיטים וכו' - צריכים להיות אצל כל אחד ואחת מישראל באופן של גדלות.

"נהגו בדורות האחרונים שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו... והעיקר... ללמד להם המעשה אשר יעשו, ולא כמו שנהגין עכשיו".

הפטרה: "כה אמר ה'... אבדה האמונה ונכרתה מפיהם. כה אמר ה' אל יתהלל... נאום ה'" (ירמיה ז, כא־כח; ט, כב־כג).

אחרי תפילת מנחה אומרים את ההגדה, מ'עבדים היינו' עד 'לכפר על כל עוונותינו'. הרבי נהג לאומרה עם הציבור, בישיבה על מקומו. מוצאי שבת־קודש - נוהגים לומר "ויהי נועם", ואתה קדוש¹. קידוש לבנה.

* כשמנקים בימים שלפני בדיקת חמץ מחסן מלא ארגזים או ציוד, ויודעים שבשעת הבדיקה לא יוכלו להזיז שוב את החפצים ממקומם, הנה אם מדובר ב"מקום שמכניסין בו חמץ", יש לבדוק את החדר לאור הנר (בלי ברכה) בשעת הניקיון, אף־על־פי שאין זה ליל בדיקת חמץ².

1) הגר"ש דבורקין ז"ל, שבת המועדים עמ' 184 (כן נהגו רבותינו נשיאינו, וכן נהגו בליובאוויטש, דלא כמ"ש בלוח כולל־חב"ד - 'אוצר' עמ' יט וש"נ).

2) מהוראות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע להגר"י לנדא ז"ל,

גדיל־תורה נ.י. גיליון נב עמ' קנ. וראה שו"ע אדה"ז תלגז.

אחר הבדיקה מבטלים את החמץ שלא מצאנו, באמירת "כל חמירא" (הראשון).

מכירת חמץ: נוהגים לעשות את הרב ל'מורשה', דהיינו מיופה-כוח למכירת החמץ. [לכתחילה עושים זאת בכתב. יש להוסיף בטפסים את שם הרב וכן את פירוט המקומות שהחמץ נמצא בהם, לפני החתימה. אם אפשר, עושים זאת בצירוף קניין, ליתר תוקף. באין ברירה ניתן לייפות את כוח הרב גם בטלפון]. בבית האדמו"ר מוכרים את החמץ לרב בצירוף 'ערב-קבלן', והוא מוכרו לגוי. הרב מוכר את החמץ לגוי בשטר ובקניינים נוספים, עם 'ערב קבלן'. בזמן האחרון אין מדקדקים במסירת המפתח במכירת חמץ.

מוכרים גם חמץ גמור, וגם את כלי החמץ (שמא נותר עליהם חמץ 'בעין'), ואין צריך להטבילם לאחר הפסח.

מאכל או משקה בחשש חמץ שנתקבל מהרבי, אין מנהגו חסוּשלוּם למוכרם לגוי, אלא משתדלים לאוכלם בעצמנו [ובאין ברירה – לבערם כדין לפני זמנו].

תספורת-מצווה: אודות זמן תספורת הבן, שיום הולדתו בערב-פסח: אין כדאי לדחות לאחר-זמן, כי אם לעשות התספורת בליל אור לי"ד או ביום ערב-פסח.

שחרית: אסור מן הדין לאכול מצה. ומנהגנו שלא לאכול מכל המינים הנכנסים בחרוסת ומרור עד אחר כורך.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה משכים קום בערב פסח. עורך סיום מסכת [אף שלא היה בכור] לאחר הנחת תפילין דשחרית (לפני התפילה). מתפלל שחרית. ועד לאחר ביעור החמץ, היה עסוק במתן הוראות לסילוק מאכלי החמץ והטמנת כלי החמץ. בחצות היום היתה ההכנה לאפיית 'מצת מצווה'. היה מתפלל מנחה בשעה מוקדמת. במשך שעה או שעה וחצי היה לומד את סדר קרבן-פסח. היה אומר אותו כשהוא חבוש בכובע החג ולבוש בבגדי החג, וכן היה חוגר עצמו באבנט. עומד ופניו לדרום, ואומר בפנים צהובות.

תפילה: משכימים להתפלל. מהיום ועד סוף חג-הפסח אין אומרים 'מזמור לתודה'.

תענית בכורות: הבכורים, בין מאב ובין מאם,

המזבח" עד "כן עשה את המנורה", שהיא כנגד שבט לוי.

יום שישי,

י"ד בניסן, ערב פסח

בדיקת חמץ (ביום חמישי בערב):

הכנות: לפני הבדיקה צריך לנקות היטב את כל החדרים שצריך לבדוקם. כן יש לרכז את כל החמץ המיועד לאכילה בערב ולמחרת בבוקר, במקום המשתמר מילדים וכדומה.

זמן קצר לפני כן מניחים במקומות שונים בבית עשר חתיכות של חמץ קשה, כל אחת מהן פחות מכזית ועטופה בנייר רגיל, אך לא בנייר כסף, שאינו נשרף היטב (נכון שיהיו על-כל-פנים כל הפתיתים ביחד – כזית). [הילדים יערכו רשימה היכן הניחו את החמץ, ואם אבד אחד הפתיתים – יעשו שאלת חכם].

זמנה: אור לארבעה-עשר – מיד אחרי צאת הכוכבים, ותמיד לאחר תפילת ערבית.

מקומה: כל המקומות שיש לחוש ולהסתפק שמא הכניס לתוכם חמץ, אפילו באקראי, צריכים בדיקה.

אופנה: לאור נר של שעווה ועלידי נוצת עוף. הבודק מניח את החמץ שמוצא בשקית קטנה של נייר. בגמר הבדיקה מניח את השקית, הנוצה והנר שנותר בתוך כף עץ קעורה, עוטף הכול בנייר (מלבד ידיה הכף שנשארת מחוץ לעטיפה), כורך חוט סביב הנייר כמה פעמים, מהדקו וקושרו.

בין הברכה לתחילת הבדיקה אין לדבר כלל, אפילו מענייני הבדיקה. ונכון שלא לדבר כלל שלא מענייני הבדיקה כל זמן הבדיקה.

כתב רבנו הזקן: "ויעמיד מבני ביתו אצלו לשמוע הברכה שיבדקו איש במקומו, ולא ישחו בינתיים, ויזוהרו לבדוק תחילה בחדר הסמוך למקום ששמעו הברכה", וכותב הרבי שייתכן שכוונתו היא, שמצווה לזכות גם את בני-ביתו (הגברים) בבדיקת החמץ, וכיוון שגם בעל-הבית בעצמו יבדוק קצת – אין בזה סתירה לדין "מצווה בו יותר משלוהו".

את החמץ הנמצא בבדיקה שומרים כנ"ל, ושורפים למחרת בבוקר, כדלקמן.

השולחן והכלים וכדומה, בלי ה'קערה', שאותה יש לסדר רק בלילה, קודם הקידוש).

מצות:

לא לשכוח לוודא שהפרישו 'חלה' מן המצות, ואם לאו - להפריש. לא ניתן להפריש בשבת או בחג.

יש לברור אותן מחשש נפוחות וכפולות (לא הספיק, רשאי לבדוק ולהניח הצידה את הכשרות לפני ה'סדר'). גם בשבת אפשר לברור ולהוציא את המצות השבורות ולהניחן בנפרד.

בעבור הסדר נוהגים לקחת מצות כפופות - בית קיבול, שזהו עניין 'כלי' האמיתי. ונוהגים להפריד במפה בין מצה למצה.³

זרוע:

נוהגים לצלות את הזרוע ויש לעשות זאת מבעוד יום. לא צלאה - יניח במקומה בשר מבושל.⁴

נוהגים לקחת חלק מצוואר עוף. כמו־כן מדקדקים שלא לאכול את הזרוע (כלל) אחר־כך⁵ - כל זה הרחקה שלא יהיה כל דמיון לקרבן הפסח. ומטעם זה הנה כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"נ"ע היה מסיר כמעט את כל הבשר מעל עצמות הזרוע⁶, וכן נהג גם אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע.⁷

ביצה:

מבושלת עד שתתקשה⁸. הרבי היה מדקדק שלא תישבר קליפת הביצה, אף שטורח היה לו להעמידה במקומה על־גבי המצות כשהיא בשלמותה.

מרור:

נוהגים לקחת חסה⁸ [כך שמה גם בארמית,

מתענים, ואפילו כוהנים ולויים. ונתפשט המנהג, שבמקום להתענות משתתפים הבכורים בערב פסח בסיום מסכת (סעודת מצווה), וממילא פוקעת התענית. יכולים לסיים מסכת גם מתלמוד ירושלמי.

הוראת הרבי, לומר אחר הסיום קדיש דרבנן ('התקשרות' תתפ"ח, הערה 28) ולא ה'קדיש הגדול' כנדפס בש"ס (ואגב, גם את נוסח 'הערב נא' וכו' הנדפס שם צריך לומר כפי הנוסח שלנו). * במרכז הארץ מותר לאכול חמץ עד השעה 10:35 (שעון קיץ). יש לשורפו (וכן למכור לגוי את החמץ שמשאירים) לפני השעה 11:39 (שעה זו היא בנוגע לרב המוכר, אך הציבור צריך להקדים ולהגיע אל הרב מבעוד מועד, לבל יאחר את המכירה!).

שריפת החמץ - בשעה חמישית. אין שורפים אותו בתנור שמבשלים או אופים בו משהו, אלא עושים עבורו מדורה נפרדת. ונכון לשרוף כזית, לקיים בו מצוות ביעור.

עם הביעור אין לשכוח לנער את החמץ העלול להימצא בכיסי הבגדים, וכפרט באלו של הילדים. כן לגבי החמץ העלול להימצא בתוך המכוננית (אם לא ניקו ובדקו שם לפני־כן).

לאחר השריפה אומרים "כל חמירא" (השני), ובו מבטלים את כל החמץ, שמצאנו ושלא מצאנו. הכנות לחג: יש ליטול ציפורניים ולהסתפר לפני חצות היום (מי ששכח, מותר לו ליטול ציפורניו אחר־כך, אבל להסתפר מותר רק על־ידי גוי).

מצות מצווה - באפיית השמורה ערב פסח אחר חצות היה כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע נוכח ואומר גם־כן הלל, והיה מפסיק - גם באמצע פרק - להורות בהנוגע להלישה, אפייה וכדומה. הרבי לא נכח באפיית המצות מצווה שלו בערב פסח. הרבי נהג (עד שנת תשל"ז ועד בכלל) לחלק מצה שמורה בערב חג הפסח אחרי מנחה, כשהוא לבוש בבגד משי של שבת ויום־טוב ובחגירת אבנט (לאחר אותה שנה חילק על־ידי אברכי הכולל).

ההכנות לסדר

* יערוך שולחנו מבעוד יום (היינו סידור

(3) ספר־המנהגים.

(4) כף־החיים שם ס"ק סג.

(5) מנהג מדינותינו שלא לאכול צלי בליל פסח (שו"ע אדמוה"ז סי' תעו ס"א), וכאן משמע שמדקדקים שלא לאוכלה כלל גם בימים שלאחר מכן, כהאוסרים שהובאו בכף־החיים שם ס"ק ב.

(6) אבל מעט בשר צריך להשאיר עליה, שכן עצם ללא בשר אינה נקראת 'תבשיל', שו"ע אדמוה"ז סי' תעג סכ"ב. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה מסיר לפעמים אף את החוט הפנימי שבחלל הגרגרת - 'אוצר מנהגי חב"ד', ניסח־סיוון, עמ' קל.

(7) ספר־השיחות תש"ב עמ' 93.

(8) "מצווה לחזור [=לחזר] אחר חזרת... ואף־על־פי שהחזרת אין בה מרירות, מכל מקום כשהיא שוהה בקרקע, מתקשה הקלח

ביין אדום, זכר למכת-דם¹². החרוסת שבקערת הרבי יבשה, וריכוכה ביין נעשה רק לפני אכילת "מרור", על-ידי שמניח מקצתה לתוך התחתית של כוס היין, מה שאין כן בכורך, שלא טובלים בחרוסת את המרור אלא מניח קצת מהחרוסת היבשה שבקערה על המרור ומנערה ממנו¹³.

כאשר חגיגת הפסח חל בשבת כבשנה זו, כתב רבינו הזקן¹⁴ שצריך להיזהר לרכך את החרוסת במשקה מערב שבת, ואם שכח לרככה מערב שבת – ירככה בשבת על-ידי שינוי, דהיינו שמתחילה ייתן המשקה לתוך הכלי ואחר כך ייתן לתוכו החרוסת.

כרפס:

ראשית-יבות: ס'פרך, כלומר שישים ריבוא עבדו עבודת-פרך¹⁵. ואנו נוהגים לקחת בצל (או תפוח-אדמה)¹⁶.

היין:

בליל הסדר חובה על כל אחד ואחת¹⁷ לשתות

ובלשון המשנה [חזרת] ותמכא [כך שמה בלשון המשנה, לפי הזיהוי במסורת אשכנז, ובימינו נקראת בארה"ק בטעות בשם 'חזרת', בהעדר שם עברי, וביידיש 'חריין'] שניהם יחד – הן למרור והן לכורך¹. את טחינת או גירור ה'חריין' יש לעשות מבעוד יום בלבד (ולסגור היטב בכלי).

יש לבדוק, לשטוף ולייבש את ה'חסה' מבעוד-יום. עדיף להשתמש בחסה מגידול נקי מחרקים, הטעונה רק השריה קלה במי סבון ושטיפה. חסה רגילה – גם הקלחים – טעונה בדיקה היטב מן החרקים, וכבר ציינו שעדיף שלא להשתמש בחומץ או מלח [מלבד הזהירות מ'כבוש'⁹, הבעיה שבריכוז גדול מדי שלהם, החרקים המוצצים מתים ונשארים בתוך העלה] אלא בנוזל לשטיפת כלים, בריכוז הרגיל, ולשטוף כל פינה היטב בעזרת 'ליפה' עדינה (הרבי לא אכל קלחים)¹⁰. אם לא בדק מבעוד יום, יוכל לבדוק היטב כל עלה מול האור לפני ה'סדר', יוריד לעצמו את החלקים הנקיים לאכילה, ישטפם במים רגילים וייבשם בעדינות.

חרוסת:

רסק פירות עבה, זכר לטיט. נעשה מפירות שנמשלה בהן 'כנסת ישראל'¹¹, וצריך לתת בתוכו תבלין הדומה לתבן כגון קינמון וזנגביל, אך "מכמה שנים מנהגנו לא לקחת קידה וקינמון מחשש תערובת חמץ, רק תפוחים אגסים ואגוזים"¹. צריך שתהיה בו חמיצות כלשהי, זכר שהיו משעבדים בישראל עד שהיו שניהם קהות; ומרככים אותה

שלה ונעשה מר מאוד, ומפני כך היא נקראת מרור, ומצווה לחזור אחריה אף כשהיא מתוקה... זכר למה שמררו המצרים את חיי אבותינו... בתחילה בפה-רד... ולבסוף מררו חייהם בעבודה קשה... "שו"ע אדמוה"ז סי' תעג ס"ל. ולעיל בסכ"ג מביא שיוצאים בין השאר גם בתמכא שקורין קריין. ובסכ"ח שמצטרפים זה עם זה לכזית.

מקפידים להשתמש בחסה מסוג 'רומינה', אולי על-פי מש"כ בס' שיעורי-תורה עמ' קצו שעדיף לקחת "מין הארוד" דווקא. וראה נטעי-גבריאל – פסח ח"ב פנ"ד ס"י.

(9) כיוון שאין יוצאין ידי חובה במרור כשהוא כבוש, ושיעור 'כבישה' בציר או בחומץ הוא "שיתננו על האש וירתח" (שו"ע אדמוה"ז סי' תעג סכ"ג), וזה ייתכן לפעמים אפילו בשתיים – שלוש דקות.

(10) ומציינים בזה למג"א סי' תעג ס"ק יא. אך במצב הנתון וודאי עדיף להשתמש בהם.

(11) שו"ע אדמוה"ז סי' תעג סל"ב-לג.

(12) צריך לרככה, כיוון ש'טיבול' ייתכן רק בנוזל.

(13) 'התוועדות' תשמ"ו ח"ג עמ' 181. ספר המנהגים.

(14) סימן תע"ג סעיף לד.

(15) אבודרהם, מהרי"ל – 'ליקוטי טעמים ומנהגים' לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.

(16) ברשימות 'חוב' צ (וימון ניסן תרצ"ה, וורשא) עמ' 14: "לכרפס – היו לוקחים בצל, ורק אח"כ כשנחלשו הדורות, לקחו [הנשים, 'המלך במסיבו' ח"א עמ' קלא. 'אוצר' עמ' קלד] תפוחי אדמה, אבל אדמו"ר מהר"ש לא היה שבע רצון מזה".

ולעירי שב'אוצר' שם ציין לערוך-השולחן ומעדני-שמואל, וכן מציינים לחיי-אדם ו'יסוד ושרש העבודה' שנהגו בבצל, ואכן גם בס'י' רה ס"ד פסק שם כדעת שו"ע רבינו שם ס"א, שהבצלים טובים לאכילה [=ללא פת] ומברכים עליהם 'אדמה', ואכן מספרים שכך נהגו ברוסיה, אך במשנ"ב שם ס"ק ה כתב (מהשע"ת ס"ק ב) ש"במדינותינו [וכ"כ בשו"ת אג"מ או"ח ח"א סי' סד על 'מדינותינו' היום, ובהגדת 'קול דודי' בשמו. מאידך בהערות הגר"מ אליהו לס' וואת-הברכה עמ' 361 פסק שבצל חי שאינו חריף ברכתו בפה"א] לעולם אין דרך בני אדם לאכול שומים ובצלים חיים אף כשהם רכים, ובסדר ברה"נ (פ"ו ה"ד, עיי"ש בביאור הרב גרין, וכן בלווח ברה"נ פ"ט ה"א) פסק רבינו שאם הבצלים ראויים לאכילה בפני עצמם, אף אם רוב בני אדם אוכלים אותם רק עם פת – מברכים עליהם בפ"ע בפה"א. משמע שאם גם המיעוט אינו אוכלם בפ"ע, ברכתם שהכול אבל לפי הנ"ל כנראה גם בימינו יש מיעוט שאוכלם חיים (וא"צ לסמוך על הח"י סי' תעה ס"ק טז, שאף אם אינו ראוי מברך על המרור בפה"א, שהרי בשו"ע רבינו שם סכ"ג לא פסק כן).

(17) שו"ע אדמוה"ז סי' תעג סכ"ה.

ארבע כוסות יין.

מי שאפשר לו, ישתה יין (אדום¹⁸) בלבד. אם קשה לו, יערב בו מיץ ענבים טבעי, ואם גם זה קשה, ישתה מיץ ענבים טבעי לבדו¹⁹.

מידע לסובלים מסוכרת: היין 'קברנה סוביניון' אדום של 'קרמל' כמעט ואינו מכיל סוכר כלל (מדובר בסוכר שמהיין עצמו. ביניות יבשים אחרים, יש המכילים 4% ויותר). מידע כללי: היינות (הרגילים) מתוצרת הנ"ל, וכן היין בהכשר בי"ד רבני אנ"ש הם מפוסטרים (לגבי יצרנים אחרים – יש רבים שאינם מפוסטרים כלל, כמו 'קבי הגולן', והמצב משתנה מזמן לזמן גם במגוון של כל יצרן. בדרך כלל 'מיץ ענבים' הוא מפוסטרט). כן הם מכילים מעט מאוד תוספות. היינות ומיץ-הענבים מתוצרת משפ' שפרינגר כפר-חב"ד הם ללא כל תוספות, והיין היבש הוא גם ללא סוכר כלל. הם משווקים גם יין מבושל ממש. וראה בהערה הבאה.

18) שו"ע אדמוה"ז סי' תעב סכ"ו (אם אין הלבן משובח ממנו). בכ"כ שנים השתמש הרבי ביין שאינו אדום, בליל הסדר וכל השנה (ודלא כמ"ש בהגדה 'היכל מנחם' עמ' לו).

מצווה מן המובחר לקחת יין שאינו מבושל ושאינו בו שום תערובת כלל. אבל אם אין לו יין אחר משובח כמוהו, אפילו לכתחילה יכול לצאת בהם אם הם כשרים לברכת הגפן (שו"ע אדמוה"ז סי' תעב סכ"ז).

לכתחילה, יין הכשר לברכת הגפן הוא שיש בו לפחות שליש ממכותו יין טהור (ראה שו"ע אדמוה"ז סי' רד ס"ט. שו"ת צמח-צדק או"ח סי' כח. אמנם יש לדעת שע"פ המבואר שם – כל זה הוא רק כשהדרך לשתותו על-ידי מציגה זו, ולא ניתן לברר זאת כיום כשהקבים מוסיפים כוהל, ומהם גם תמציות שונות. ולכן לכל הדעות יש להשתדל להשתמש ביין שיש בו מידה מירבית של יין-טבעי. כן לכאורה כל זה אינו שייך כלל במיץ-ענבים, ושם יש להשתדל ביתר שאת, אם-כי ע"פ החוק כשכותבים 'מיץ ענבים טבעי' אסור להוסיף תמציות וכד').

כיום, ובפרט בסדרים הציבוריים, שמארחים גם כאלה שיש חשש בנגיעתם ביין, סומכים רבים על הפיסטור כיון מבושל. ויש מחמירים (ראה שו"ת אגרות-משה יו"ד ח"ב סי' נב, שו"ת מנחת-שלמה סי' כה, ועוד).

19) ראה המובא בס' סדר פסח כהלכתו ח"ב פ"ג הערה 26, פסקי תשובות סי' תעב אות יא, וילקוטי-יוסף סי' ערב הע' יא.

הכוס:

חייבת להיות שלמה²⁰ ולהכיל 'רביעית'²¹. שיעור רביעית על-פי ספר שיעורי תורה – 86 סמ"ק²².

נוהגים להשתמש בגביע כסף²³. רבים מאנ"ש מקפידים שלא להשתמש בגביע עם רגל²⁴.

מי מלח:

יש להכין את מיהמלח מבעוד יום.

הדלקת הנר: מברכות "להדליק נר של שבת ושל יום-טוב" ו"שהחינו".

אחר מנחה, קודם השקיעה, קוראים את 'סדר קרבן פסח'.

בא"ק כרך יט עמ' ריג מציע הרבי מיץ ענבים כפתרון לשתיית ארבע כוסות לחולה. (בקונטרס ר"ח כסלו' מובא שבלייל שמע"צ תשל"ח אחרי התקף-הלב בא הרבי לקדש בסוכה, והציעו הרופאים שיקדש על מיץ ענבים, והרבי סירב, באומרו "קידוש מאכט מען אויף וויין" [=קידוש עושים על יין].)

20) שו"ע אדמוה"ז סי' קפג ס"ד.

21) שו"ע אדמוה"ז סי' תעב סי"ז-יח.

22) אך כוסו של הרבי גדולה ביותר – 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' שג.

23) 'אוצר' עמ' קלח. 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' שכ. כף-החיים סי' תעב ס"ק יא. אך 'כוס של אליהו' מגו הרבי בזוכית שקופה ('המלך במסיבו' שם עמ' שכב).

24) במאמרו של הר"ה ג' רח"י שי' אייזנבך בגיליון 400 של 'כפר חב"ד', מסביר נוהג זה – הקיים גם בקהילות חסידיות אחרות – כיוון שע"פ הוהר נעשה עניין אחד מחמש אצבעות היד יחד עם הכוס, ולכן אין מפסיקים ביניהם. וצ"ע באם אירע שיש רק כוס עם רגל, האם לדין יש לאחוז מתחת הרגל או מעליה. בפועל, לא ראו שרבותינו השתמשו בגביע עם רגל. אך מאידך, הגר"י לנדא ז"ל לא הכיר זהירות זו כלל, אלא אמר שסוג זה של גביע לא היה מצוי ברוסיה, ובאה"ק היו שנים שהשתמשו בגביע כזה (מפי בנו הרה"ח ר' אלי' שי'). ולהעיר שבידי אדמו"רי סדיגורא עובר מדור לדור כוסו של אבי המשפחה, הרב המגיד ממזריטש נ"ע, שהיא עם רגל, וצילומה פורסם בכמה מקומות.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחי

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעיהו ע"ה דייטש